

Naturskyddsföreningen | Bra Miljöval - **REMISSVERSION**

Livsmedelsbutik

Kriterier 2026:1

Bra Miljöval

Bra Miljöval

Naturskyddsföreningens miljömärkning

Naturskyddsföreningen är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell förening utan vinstintressen. Omsorgen om miljön och människors hälsa är vår drivkraft. Vi har bidragit till att säl, havsörn och pilgrimsfalk inte längre är utrotningshotade i Sverige. Vi värnar om den biologiska mångfalden och arbetar för att stoppa klimatförändringar, försurning, övergödning, spridningen av skadliga kemikalier och mycket annat.

Men det räcker inte att skydda naturen i reservat eller stoppa enskilda förorenare. Den totala miljöbelastningen måste minska. Företag som miljöanpassar sin produktion och sina produkter är mycket viktiga i det arbetet.

Bra Miljöval är Naturskyddsföreningens eget miljömärke och ett av våra verktyg för att driva utvecklingen mot ett hållbart samhälle. Bra Miljöval ställer höga miljökrav på de produkter och tjänster som får märkas.

Bra Miljöval är en miljömärkning. Det vill säga en tredjepartscertifiering som är oberoende i förhållande till inblandade parter. Bra Miljöval är medlem i GEN (Global Ecolabelling Network) som är ett internationellt nätverk av miljömärkningsorganisationer. För att säkerställa att Bra Miljöval uppfyller kraven på ett kvalitetssäkert system har miljömärkningen granskats enligt GENICES (Global Ecolabelling Network's Internationally Coordinated Ecolabelling System).

Tack vare Bra Miljöval har hundratals produkter gjorts om och miljöanpassats. Märkningen har lett till konkreta resultat. Till exempel har Bra Miljöval bidragit till att fosfater fasats ut och förbjudits i tvättmedel inom EU. Bra Miljöval Livsmedelsbutik drev fram de första miljömärkta, ej kvicksilverbaserade, knappcellsbatterierna och fick producenter av självspelande vykort att byta till sådana för hela svenska marknaden.

Ett annat exempel är att el märkt med Bra Miljöval har ställt krav på vattenflödet genom vattenkraftverk och därmed gynnat växter och djur i älvsträckorna. Märkningen bidrar också till att det utförs åtgärder för energieffektivisering och för att bygga omlöp för fisk runt vattenkraftverk. Bra Miljöval hjälper också konsumenter att välja de transportslag som har lägst miljöpåverkan. I kriterierna för försäkringar ställer Bra Miljöval bland annat miljökrav på licenstagarnas kapitalförvaltning.

Offentlig upphandling är ett kraftfullt verktyg för att driva hållbar utveckling. När kommuner, regioner och statliga myndigheter väljer miljömärkta produkter och tjänster i sina upphandlingar, kan det få stor genomslagskraft. Bra Miljöval fungerar som ett stöd i detta arbete – genom att ställa höga och oberoende miljökrav gör märkningen det enklare för upphandlande enheter att ta hållbara beslut. Miljömärkningen underlättar även uppföljningen av att ställda miljökrav verkligen uppfylls, vilket bidrar till ökad transparens och kvalitetssäkring i upphandlingsprocessen.

I konsumenternas ögon är märkningen Bra Miljöval en trovärdig signal. För licenstagaren ger märkningen konkurrensfördelar.

Bra Miljöval

Innehåll

Bra Miljöval Naturskyddsföreningens miljömärkning	2
Kriteriernas omfattning och syfte	3
Uppdaterad avgiftsmodell	5
Definitioner	6
Avsnitt A: Information och sortiment	8
1 Information till kund	8
2 Livsmedel	9
3 Nonfood	13
4 Stormarknad	18
Avsnitt B: Drift och organisation	19
5 Organisation och utbildning	19
6 Kemikalier och förbrukningsvaror	20
7 Energi	22
8 Transport	24
9 Avfall	25

Kriteriernas omfattning och syfte

Dessa kriterier är ämnade för butiker som erbjuder livsmedel i fysisk butik och/eller i onlinehandel.

Krav på miljömärkta varor i sortimentet gäller förutsatt att butiken erbjuder icke miljömärkta varor av samma slag. Om butiken till exempel inte erbjuder bakplåtspapper så gäller inte kravet att sälja miljömärkt bakplåtspapper.

Externa aktörer med egen kassa innanför kassalinjen, där det tydligt framgår att det är en annan aktör, omfattas inte av kraven.

Syftet med kriterierna är:

- Att dagligvaruhandelns negativa påverkan på miljö, natur och hälsa minskar
- Att det ska vara enkelt för konsumenter att göra medvetna val i butiken, till exempel hitta ekologiska varor, fisk från hållbara bestånd och vegetariska alternativ
- Att dagligvaruhandeln bidrar till utfasning av miljöskadliga kemikalier, dels genom butikens sortiment, dels genom egen användning av tex. städkemikalier
- Att butiken minskar sin negativa påverkan på miljö och klimat, bland annat genom att minska energianvändningen, matsvinnet och mängden osorterat avfall

Uppdaterad avgiftsmodell

I och med revideringen av kriterierna ser vi över övriga delar av Bra Miljöval Livsmedelsbutik. De allmänna och särskilda villkoren uppdateras den 1 juli 2026 och träder i kraft sex månader senare, den 1 jan 2027. I dem kommer en höjning av licensavgiften ingå samt en omstrukturering av modellen för ansökningsavgift. I denna remiss lämnas utrymme att komma med synpunkter på nedan beskrivna förändringar av ansökningsavgift och licensavgift.

Nuvarande ansökningsavgift		Planerad ansökningsavgift	
Omsättning < 2mkr	1 200 kr	Omsättning <50mkr	4 000 kr
Omsättning 2 – 50mkr	3 600 kr	Omsättning 50-150mkr	8 000 kr
Omsättning 50 – 100mkr	6 000 kr	Omsättning 150-300mkr	12 000 kr
Omsättning 100 – 200mkr	9 000 kr	Omsättning 300-450mkr	16 000 kr
Omsättning 200 – 300mkr	12 000 kr	Omsättning >450mkr	20 000 kr
Omsättning 300 – 400mkr	15 000 kr		
Omsättning > 400mkr	18 000 kr		

Nuvarande licensavgift

0,058‰ av omsättningen

Planerad licensavgift

0,064‰ av omsättningen

Definitioner

Nedan följer definitioner av ord och begrepp som används i dokumentet.

Information i butik

Centralstyrd butik	En butik som i huvudsak drivs centralt från ett huvudkontor.
Enskild butik	En butik som drivs av en enskild handlare.
Miljömärkning	Bra Miljöval, Svanen, EU Ecolabel, MSC, ASC, GOTS.
Ekologisk	EU-ekologisk eller KRAV-märkt.

Livsmedel

Vegetariskt köttsubstitut	Tofu, tempeh och vegetariska varianter av köttprodukter som köttbullar, biffar, fårs, korv.
Sjömat	Alla produkter med innehåll av fisk- och skaldjur förutom fisksås och ostronsås, buljong och fond, pulversås och pulversoppa med lågt fiskinnehåll, grillolja och djurfoder.
Proteiner med låg påverkan på klimat och miljö	Vegetabiliska protein exempelvis bönor, linser, tofu, tempeh, vegetariska helfabrikat samt hybridprodukter bestående av minst 30% vegetabilier.

Non-food

Kemisk produkt	Ett ämne eller en blandning av två eller flera ämnen. Exempel på kemiska produkter är rengöringsmedel och desinfektionsmedel.
Rengöringsmedel	En produkt som omfattas av definitionen i Tvätt- och rengöringsmedelsförordningen (EG) 648/2004. Exempel på rengöringsmedel är tvättmedel, diskmedel, och allrengöringsmedel.
Kosmetisk produkt	En produkt som omfattas av definitionen i Kosmetikaförordningen (EG) 1223/2009. Exempel på kosmetiska produkter är tvål, schampo och hudkräm.
Babyprodukt	Produkt som marknadsförs för barn 0-3 år. Produkter som är avsedda för både baby och barn räknas som babyprodukter.
Tvål	Tvål, duschkräm, duscholja, badolja och badskum.
Schampo	Rena schampoprodukter eller kombinerande produkter som schampo/balsam eller schampo/tvål.
Avsiktligt tillsatta ämnen	Kemiska ämnen som avsiktligt tillsatts i något steg av tillverkning eller efterbehandling av en produkt, vilket inkluderar även processkemikalier.
Organiska fluorföreningar	Ämnen med minst en kol-fluorbindning, exempelvis PFAS-ämnen.
Bisfenoler	Ämnen som består av två ringstrukturer av kol, så kallade fenoler, som är länkade med en mellanliggande molekylstruktur.
Ftalater	Kemiska föreningar som baseras på ämnet ftalsyra. Kriterier som inte tillåter ftalater omfattar dock inte polyetentereftalat (PET).
Klorbaserad plast	Syntetiska polymerer vars molekylstruktur innehåller klor, exempelvis polyvinylklorid (PVC).
Tropiskt trä	Trä från följande trädslag: akacia, eukalyptus, balau, cho chi, cho xot, chowood, eukalyptus, gmelina, greenheart, hevea, jarra, kamerere,

kamerere grandis, keruing, mahogny, merau, shorea, tajibo, teak, yellow balau, xoan dau.

Energi

Total energianvändning	Summan av verksamhetens energianvändning (t.ex. el till livsmedelskyla, belysning, maskiner, deli-kök) och byggnadens energianvändning, dvs värme (till uppvärmning och beredning av tappvarmvatten), komfortkyla, samt övrig fastighetsenergi som fläktar och pumpar. Om butiken har varmhyra där värme och fastighetsel ingår i hyran får butiken efterfråga en schablonsiffra för butikens del av byggnadens energianvändning från fastighetsägaren. Elanvändning för laddning av elbilar räknas inte in i total energianvändning.
Totalyta	Butikens totala yta, vilket inkluderar så väl försäljningsyta som övriga ytor.
Normalårskorrigerad energianvändning	Energianvändning där uppvärmningen justeras med avseende på årets utetemperatur. Det finns två metoder för att räkna ut normalårskorrigerad energianvändning: graddagar eller energiindex ¹ .
Naturligt köldmedium	Ett köldmedium som inte framställs syntetiskt, vilket är fallet med fluorerade gaser (f-gaser). Exempel på naturliga köldmedier är kolväten som propan, koldioxid och ammoniak.

Transport

Förnybart drivmedel	Drivmedel och el som härrör från sol, vind och vatten, eller från källor som förnyas under en mänsklig livslängd, såsom biomassa. Vanliga exempel är el från förnybara källor, biodiesel, biogas och etanol.
---------------------	--

Avfall

Restavfall	Det avfall som återstår när farligt avfall och allt som kan materialåtervinnas sorterats ut.
Livsmedelsavfall ²	Alla livsmedel, både fasta och flytande, som har blivit avfall. Med avfall menas alla föremål eller ämnen som en innehavare vill göra sig av med eller är skyldig att göra sig av med. Livsmedelsavfall är en juridisk term definierad av EU och utgörs dels av tidigare ätbart matsvinn och icke ätbara delar såsom skal, ben och kaffesump.
Matsvinn ³	Livsmedel som har producerats som mat men som av olika anledningar inte går vidare i livsmedelskedjan och äts upp av människor.

¹ <https://www.smhi.se/professionella-tjanster/hallbara-stader/smhi-energi-index-och-graddagar---normalarskorrigering-varme>

² <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/avfall/avfallslag/matsvinn-och-livsmedelsavfall/>

³ <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/avfall/avfallslag/matsvinn-och-livsmedelsavfall/>

Avsnitt A: Information och sortiment

Observera för remissen: i röd text nedan förtydligas hur vissa kriterier ska verifieras vid ansökan om licens.

1 Information till kund

1.1 Information om Bra Miljöval i butik och reklam

- 1.1.1** Vid entrén ska det framgå tydligt att butiken är märkt med Bra Miljöval.
- 1.1.2** På butikens webbplats ska det framgå tydligt att butiken är märkt med Bra Miljöval. Kunden ska lätt hitta mer information om vad märkningen innebär.
För en kedja med [centralstyrda butiker](#) där alla butiker är märkta med Bra Miljöval ska detta framgå högst upp på kedjans huvudsida (startsida). Kunden ska lätt hitta mer information om vad märkningen innebär.
- 1.1.3** Butiken ska tydligt synliggöra att den är märkt med Bra Miljöval i direktreklam eller motsvarande digitala utskick.
För [enskilda butiker](#) gäller kravet sådan direktreklam och digitala utskick som butiken har rådighet över.
- 1.1.4** Butiken ska informera minst två gånger per år i sociala medier om att butiken är märkt med Bra Miljöval och vad märkningen innebär.

1.2 Skyltning i butik

- 1.2.1** Butiken ska tillhandahålla information i butiken om kända [miljömärkningars](#) innebörd och vad det innebär att butiken är märkt med Bra Miljöval. Bra Miljöval kan erbjuda vägledning och material.
- 1.2.2** Skyltningen ska tydligt synliggöra vilka varor i butiken som är [ekologiska](#) eller miljömärkta. Kravet gäller även onlinehandel.
- 1.2.3** Butiken ska ha en väl synlig informationsskylt vid hårfärgen som anger att man inte bör färga håret om man är gravid, ammande eller under 16 år.
- 1.2.4** Butiken ska ha en väl synlig informationsskylt vid tändvätskan där det framgår att tändvätska kan vara skadligt för miljö och hälsa.

2 Livsmedel

2.1 Ekologiska livsmedel

2.1.1 Basutbud av ekologiska livsmedel

Butiken ska erbjuda KRAV-märkta alternativ inom följande produktkategorier:

- Mjök
- Grädde
- Smör
- Hårdost
- Yoghurt
- Ägg
- Nötkött
- Fläskkött

Butiken ska erbjuda ekologiska alternativ inom följande produktkategorier:

- Bönor eller linser
- [Vegetariskt köttsubstitut](#)
- Bananer
- Potatis
- Lök
- Morötter
- Mjöl
- Socker
- Ris
- Pasta
- Bröd
- Matolja
- Kaffe
- Te
- Kakao
- Tre valfria färska frukter
- Tre valfria färska grönsaker

2.1.2 Handlingsplan för ökad försäljning av ekologiska livsmedel

Butiken ska i början av varje år redovisa en handlingsplan som innehåller mätbara åtgärder som syftar till att öka ekoförsäljningen. Handlingsplanen ska genomföras innan årets slut och ska innehålla minst 5 av nedan listade åtgärder, varav 2 ska avse kampanjer.

- Placera x antal utvalda ekologiska varor i ögonhöjd under en bestämd tidsperiod.
- Reservera x antal gavel-platser till ekologiska varor under en bestämd tidsperiod.
- Välj ut en kategori där butiken jobbar med att bredda sortimentet under en bestämd tidsperiod, beskriv hur detta ska göras.
- Välj ut en produkt med marginell prisskillnad mellan ekologisk och konventionell och placera det ekologiska alternativet på bästa hyllplats under en bestämd tidsperiod.
- Lyft fram eko i x antal kategorier under en bestämd tidsperiod genom skyltning och placering i butik, beskriv hur detta ska göras.
- Kommunicera mervärden med eko genom demo och/eller skyltning i butik under en bestämd tidsperiod.
- Välj att endast sälja ekologiskt alternativ av en vara under en bestämd tidsperiod.
- Genomför en utbildning för inköpare med fokus på hur de kan öka ekoförsäljningen och hur det bidrar till att minska verksamhetens negativa påverkan på biologisk mångfald.
- Kommunicera mervärden med varor som både är ekologiska och från Sverige.
- Välj ut en kategori där antalet kampanjer på ekologiska varor ska öka under året. Sätt ett konkret mål för ökning och beskriv hur det ska genomföras.
- ”Prismatcha” ett antal eko-produkter med konventionella motsvarande produkter under en bestämd tidsperiod.
- Lyft fram ekologiska varor som har liknande pris som konventionella under en bestämd tidsperiod. Detta ska göras genom tydlig kommunikation till kund, t.ex ”eko till bra pris”.

2.1.3 Utvärdering av handlingsplan

Butiken ska årligen redovisa en utvärdering av handlingsplanen avseende effekten på ekoförsäljning och kundbeteende. Utvärderingen ska ligga till grund för utformningen av nästa års handlingsplan.

2.2 Sjömat

2.2.1 Sjömat utan rött ljus enligt WWF's fiskguide

Butiken får inte sälja [sjömat](#) med rött ljus i WWF's fiskguide om produkten inte är märkt med MSC, ASC, KRAV eller IP Sigill Fisk och Skaldjur. När WWF's guide uppdateras har butiken ett år på sig att genomföra ändringar i linje med guiden. Produkter från småskaligt fiske kan undantas från kravet efter bedömning av Naturskyddsföreningen. Om så sker ska Naturskyddsföreningen göra information om detta offentligt tillgänglig.

2.2.2 Miljömärkt sjömat och sjömat med grönt ljus enligt WWF's fiskguide

Försäljningsandelen av miljömärkt sjömat och sjömat med grönt ljus ska tre år efter ansökningsåret utgöra minst 75% av den totala försäljningen av sjömat. Försäljningsandelen innefattar produkter märkta med MSC, ASC, KRAV, IP Sigill Fisk och Skaldjur eller som har grönt ljus i WWF's fiskguide. Produkter från småskaligt fiske kan räknas in i försäljningsandelen efter bedömning av Naturskyddsföreningen. Om så sker ska Naturskyddsföreningen göra information om detta offentligt tillgänglig.

Butiken ska årligen redovisa försäljningsandelen av miljömärkt sjömat och sjömat med grönt ljus. När WWF's guide uppdateras har butiken ett år på sig att genomföra ändringar i linje med guiden.

Kravet verifieras genom att redovisa försäljningsandelen av miljömärkt sjömat samt sjömat med grönt ljus i den version av WWF's fiskguide som är aktuell när beställningsavtal tecknas.

2.2.3 Manuell fiskdisk

Manuell/bemannad fiskdisk ska vara MSC-certifierad och ASC-certifierad.

2.2.4 Utbud av odlade jätteräkor

I de fall butiken erbjuder odlade jätteräkor ska dessa vara ASC-certifierade och uppfylla ett antal tilläggskrav.⁴

2.3 Proteiner med låg påverkan på klimat och miljö

2.3.1 Handlingsplan för proteinskifte

Butiken ska i början av varje år redovisa en handlingsplan för proteinskifte, innehållande mätbara åtgärder som syftar till att inspirera kunden till val av [proteiner med låg påverkan på klimat och miljö](#). Handlingsplanen ska genomföras innan årets slut och ska innehålla minst 3 av nedan listade åtgärder:

- Reservera x antal gavelplatser till utvalda produkter under en bestämd tidsperiod.
- Lyft fram utvalda produkter under en bestämd tidsperiod genom skyltning och placering i butik, beskriv hur detta ska göras.
- Sätt ett mål för att öka antalet kampanjer för proteiner med låg klimatpåverkan och under året. Beskriv hur detta ska göras.
- Kommunicera att utvalda produkter bidrar till minskad påverkan på klimat och miljö genom demo och/eller skyltning i butik under en bestämd tidsperiod.
- Placera vegetariska alternativ bredvid produkter av animaliskt protein och kommunicera prisskillnad till kund, exempelvis ”vego till bra pris”.
- Genomför en utbildning för butikspersonal med fokus på hur de guidar kunden till val av proteiner med låg påverkan på klimat och miljö.
- Genomför en utbildning för inköpare med fokus på hur de kan minska klimatpåverkan från protein och hur det bidrar till verksamhetens klimatarbete.

⁴**Motivering till kraven:** Under de senaste åren har efterfrågan på odlad jätteräka ökat och de flesta aktörer i dagligvaruhandeln erbjuder ASC-certifierade alternativ. Naturskyddsföreningen har länge belyst problemen med produktionen av jätteräka och rekommenderar att avstå från konsumtion av både certifierad och icke certifierade alternativ. Bra Miljöval anser att det, med tanke på den ökade efterfrågan, är viktigt att det finns så hållbara alternativ som möjligt tillgängliga för kunden. Därför kommer Bra Miljöval i samråd med experter och forskare ta fram ett antal tilläggskrav som ska vara uppfyllda utöver ASC-certifieringen. De tilläggskraven kommer att tas fram under våren 2026.

2.3.2 Utvärdering av handlingsplan

Butiken ska årligen redovisa en utvärdering av handlingsplanen avseende effekten på försäljning och kundbeteende. Utvärderingen ska ligga till grund för utformningen av nästa års handlingsplan.

2.4 Utbud i förbutik

2.4.1 Ekologiskt och Fairtrade

Om butiken har en förbutik ska den erbjuda:

- Kaffe som är ekologiskt och märkt med Fairtrade
- Te som är ekologiskt och märkt med Fairtrade
- Chokladdryckspulver som är ekologiskt och märkt med Fairtrade
- Mjök som är KRAV-märkt
- Mjölkpulver i kaffemaskin som är ekologiskt
- Socker som är ekologiskt och/eller märkt med Fairtrade
- Minst en av de kylda dryckerna ska vara ekologisk

Om något av ovanstående erbjuds i automat gäller kravet även där.

2.4.2 Vegetarisk färdigmat

Förbutiker som erbjuder färdigmat ska även erbjuda minst ett vegetariskt alternativ. Med färdigmat avses exempelvis korv, butikstillredda och färdigpaketerade smörgåsar och mellanmål.

3 Nonfood

3.1 Utfasning av prioriterade ämnen och material: PVC, bisfenoler, ftalater och PFAS

Verifieras genom **leverantörsintyg** där det framgår att de produkter som kriteriet omfattar inte innehåller klorbaserad plast samt att bisfenoler, ftalater och organiska fluorföreningar inte avsiktligt tillsatts i något steg av tillverkning eller efterbehandling av produkten.

- 3.1.1** Produkter avsedda för matlagning och matförvaring får inte innehålla [klorbaserad plast](#) samt [avsiktligt tillsatta bisfenoler](#), [ftalater](#) och [organiska fluorföreningar](#). Exempel på produkter som omfattas av kravet är stekpannor, bakformar, bunkar, matlådor, stekspadar och slevar.
- 3.1.2** Barnprodukter som kommer i kontakt med livsmedel får inte innehålla klorbaserad plast, samt avsiktligt tillsatta bisfenoler, ftalater och organiska fluorföreningar. Exempel på produkter som omfattas av kravet är nappflaskor, barnallrikar, bestick och muggar.
- 3.1.3** Nappar får inte innehålla klorbaserad plast samt avsiktligt tillsatta bisfenoler, ftalater och organiska fluorföreningar.
- 3.1.4** Butiken ska endast erbjuda leksaker för [baby](#) som är miljömärkta eller som inte innehåller klorbaserad plast samt avsiktligt tillsatta bisfenoler, ftalater och organiska fluorföreningar.
- 3.1.5** Inom var och en av leksakskategorierna rita och måla, strandleksaker, dockor och figurer och bollar ska butiken erbjuda minst en artikel som är miljömärkt eller en artikel utan klorbaserad plast samt avsiktligt tillsatta bisfenoler, ftalater och organiska fluorföreningar.
- 3.1.6** Följande produkter får inte innehålla avsiktligt tillsatta organiska fluorföreningar:
- kosmetiska produkter
 - livsmedelsförpackningar av papper och kartong
 - sexprodukter som glidmedel och kondomer
 - sårvårdsprodukter som plåster
 - produkter för mellanrum rengöring av tänder som tandtråd, tandpetare, mellanrumsborste
 - impregnering för skor, kläder, textilier och möbler
 - produkter för ytbehandling av möbler och golv som polermedel
 - cykelolja
 - reflexer och reflexvästar

3.2 Kosmetiska produkter

- 3.2.1** Butiken ska endast erbjuda miljömärkta [kosmetiska produkter](#) för baby.
- 3.2.2** Butiker med fler än 5000 artiklar ska erbjuda minst två miljömärkta artiklar av [tvål](#) respektive [schampo](#) för barn.
Butiker med färre än 5000 artiklar ska erbjuda minst en miljömärkt artikel av tvål respektive schampo för barn.
- 3.2.3** Butiken ska erbjuda minst en miljömärkt artikel för var och en av följande kosmetiska produkter för barn:
- Balsam
 - Tandkräm
 - Solskyddsmedel
 - Hudkräm/lotion
- 3.2.4** Butiker med fler än 5000 artiklar ska erbjuda minst 10 miljömärkta artiklar av flytande handtvål.
Butiker med färre än 5000 artiklar ska erbjuda minst 5 miljömärkta artiklar av flytande handtvål.
- 3.2.5** Butiker med fler än 5000 artiklar ska erbjuda minst två miljömärkta artiklar för var och en av följande kosmetiska produkter för vuxna: schampo, duschkräm/duschtvål och hudkräm/lotion.
Butiker med färre än 5000 artiklar ska erbjuda minst en miljömärkt artikel för var och en av följande kosmetiska produkter för vuxna: schampo, duschkräm/duschtvål och hudkräm/lotion.
- 3.2.6** Butiken ska erbjuda minst en miljömärkt artikel för var och en av följande kosmetiska produkter för vuxna:
- Balsam
 - Ansiktskräm
 - Fast tvål
 - Deodorant
 - Tandkräm
 - Solskyddsmedel

3.3 Övrig kroppsvård

- 3.3.1** Butiken ska endast erbjuda miljömärkta blöjor.⁵
- 3.3.2** Butiken ska endast erbjuda miljömärkta våtservetter och tvättlappar för engångsbruk.

⁵ **Motivering till kravet:** Eftersom blöjor ger upphov till stora mängder sopor och på grund av att de delvis tillverkas av fossil råvara är miljömärkning ett viktigt verktyg för att minska dess miljöpåverkan. Bra Miljöval vill med detta krav uppmana dagligvaruhandeln att sätta press på de blöjtillverkare som ännu inte är miljömärkta att bli det.

- 3.3.3** Butiker med fler än 5000 artiklar ska erbjuda minst 30 artiklar av mensskydd/trosskydd som är miljömärkta eller som är avsedda för flergångsbruk, exempelvis menstrosor eller menskopp.

Butiker med färre än 5000 artiklar ska erbjuda minst 15 artiklar av mensskydd/trosskydd som är miljömärkta eller som är avsedda för flergångsbruk, exempelvis menstrosor eller menskopp.

- 3.3.4** Butiken ska erbjuda minst två miljömärkta artiklar för var och en av följande bomullsprodukter: bomull, bomullspinnar och bomullsrondeller/bomullspads.

3.4 Rengöringsmedel

- 3.4.1** Butiken ska endast erbjuda miljömärkt tvättmedel, fläckborttagningsmedel och andra produkter med huvudsakligt syfte att ta bort fläckar och/eller bleka kläder, textilier, mattor eller möbler.

- 3.4.2** Butiken ska endast erbjuda miljömärkt maskindiskmedel, handdiskmedel och spolglans.

- 3.4.3** Butiken ska endast erbjuda miljömärkta våtservetter avsedda för städning.

- 3.4.4** Butiker med fler än 5000 artiklar ska erbjuda minst 15 miljömärkta artiklar av sköljmedel.

Butiker med färre än 5000 artiklar ska erbjuda minst 5 miljömärkta artiklar av sköljmedel.

- 3.4.5** Butiker med fler än 5000 artiklar ska erbjuda minst 30 miljömärkta artiklar av andra rengöringsmedel än de som omfattas av 3.5.1-3.5.4.

Butiker med färre än 5000 artiklar ska erbjuda minst 15 miljömärkta artiklar av andra rengöringsmedel än de som omfattas av 3.5.1-3.5.4.

- 3.4.6** Endast en artikel med innehåll av natriumhypoklorit får förekomma i sortimentet.

- 3.4.7** Butiken ska inte ha några kampanjer eller andra säljfrämjande aktiviteter på [rengöringsmedel](#) utan miljömärkning.

3.5 Pappersprodukter

- 3.5.1** Butiken ska endast erbjuda miljömärkta pappersprodukter inom följande kategorier:

- Toalettpapper
- Hushållspapper
- Servetter
- Pappersnäsdukar (undantaget näsdukar i bordsförpackning)

3.5.2 Butiken ska erbjuda minst en miljömärkt artikel för var och en av följande förbrukningsvaror av fettåta papper:

- Bakplåtspapper
- Smörgåspapper
- Bakformar
- Bullformar
- Småbrödsformar
- Muffinsformar
- Knäckformar

3.6 Produkter av trä

3.6.1 I de fall butiken erbjuder produkter av [tropiskt trä](#) eller bambu ska dessa vara producerade av råvara från 100% FSC-certifierat skogsbruk.⁶

3.6.2 Butiken ska minska utbudet av träprodukter av tropiskt trä över tre år (med ansökningsåret som basår inför den första treårsperioden). Exempel på produkter av trä är skärbrädor, salladsbestick, grytunderlägg, flätade korgar, grillpinnar och trädgårdsmöbler.⁷

Verifieras genom en lista på artiklar i sortimentet av tropiskt trä

3.7 Ljus

3.7.1 Butiken ska endast erbjuda miljömärkta långa ljus.

3.7.2 Butiken ska erbjuda minst två miljömärkta artiklar för värmeljus.

3.7.3 Butiken ska erbjuda minst två miljömärkta artiklar för blockljus.

3.8 Grillning

3.8.1 Butiken ska endast erbjuda miljömärkt grillkol och grillbriketter.

3.8.2 Butiken ska erbjuda minst en miljömärkt artikel av typen tändprodukt, exempelvis tändvätska, tändpapper eller tändkuber. Kravet avser inte tändstickor och tändare.

3.8.3 Butiken ska inte ha några kampanjer eller andra säljfrämjande aktiviteter på tändvätska av fossil råvara.

⁶ **Motivering till kravet:** I och med EU's avskogningsförordning kommer det bli förbjudet att sälja varor som tillverkats av råvara från tropiska skogar. I övergången till att EUDR implementerats fullt ut kommer krav på FSC-certifieringen bidra till att säkra avskogningsfria varor i butiken.

⁷ **Motivering till kravet:** Förutom problemet med att avskogning av tropiska skogar påverkar klimat och biologisk mångfald negativt har det också avslöjats stora problem kopplade till expansion av jordbruksmark, konflikt om rätten att nyttja och bruka naturskogar och därmed risk för kränkning av mänskliga rättigheter. Detta motiverar en minskad användning av tropiska träslag och en övergång till andra material.
[Human rights due diligence required in tropical logging - Swedwatch](#)

3.9 Blommor och tillbehör

- 3.9.1** Om butiken erbjuder rosor från Afrika och Latinamerika så ska dessa vara märkta med Fairtrade. Kravet omfattar även rosor i en bukett med blandade blommor.

- 3.9.2** Butiken ska erbjuda blomjord och växtnäring som är godkända för ekologisk odling.

4 Stormarknad

För att stärka Bra Miljöval Livsmedelsbutik och säkerställa att märkningen är ett bra verktyg för flera typer av livsmedelsbutiker behöver kriterierna omfatta fler sortimentskategorier, tex: elektronik, kläder, blommor och växter. Under 2026 kommer sådana kriterier att tas fram och dessa kommer att remitteras separat.

Avsnitt B: Drift och organisation

Observera för remissen: i röd text nedan förtydligas hur vissa kriterier ska verifieras vid ansökan om licens.

5 Organisation och utbildning

5.1 Ansvar för butikens miljöarbete

5.1.1 Butikschefens roll

Butikschefen ska vara väl insatt i kraven för Bra Miljöval Livsmedelsbutik och ska ha huvudansvaret för att kriterierna följs.

5.1.2 Miljöansvarig

Butiken ska utse en miljöansvarig som är väl insatt i kraven för Bra Miljöval Livsmedelsbutik och som, tillsammans med butikschefen, ansvarar för att kriterierna följs. Miljöansvarig ska i sin tjänst ges tid att utföra sitt uppdrag och att dela med sig av sin kunskap till sina kollegor. Butikschefen får inte själv vara miljöansvarig.

5.2 Personalutbildning

5.2.1 Grundutbildning för all personal

All personal ska genomgå en grundutbildning om Bra Miljöval och vad det innebär för butikens arbete. Utbildningen ska innehålla information som utformas av Bra Miljöval och ska genomföras inom ett år från licensdatum. För befintliga licenstagare gäller kravet endast nyanställda och utbildningen ska då genomföras inom ett år från anställningsdagen. För centralstyrda butiker gäller kravet även huvudkontor.

5.2.2 Kompetensutveckling för all personal

All personal ska årligen erbjudas minst en miljötimme för att öka sitt kunnande om miljöfrågor och arbetet med Bra Miljöval. Bra Miljöval kan erbjuda utbildningsmaterial.

5.2.3 Introduktion för miljöansvarig

Miljöansvarig ska när uppdraget påbörjas få en introduktion om rollens ansvarsområden och hur licenstagaren arbetar för att uppfylla Bra Miljövals kriterier.

5.2.4 Kompetensutveckling för miljöansvarig

Miljöansvarig ska årligen ges möjlighet till minst tre timmars vidareutbildning inom miljöfrågor och om Bra Miljöval. Utbildningen utformas av Bra Miljöval och genomförs i samråd med licenstagaren.

6 Kemikalier och förbrukningsvaror

6.1 Kemiska och kosmetiska produkter i butikens lokaler

- 6.1.1** I personalutrymmen ska butiken endast använda miljömärkta [kosmetiska produkter](#), exempelvis handtvål och handkräm.
- 6.1.2** I personalutrymmen ska butiken endast använda miljömärkta [kemiska produkter](#), exempelvis maskindiskmedel och handdiskmedel.
- 6.1.3** Vid rengöring och underhåll av butik, lager, personalutrymmen och övriga lokaler som tillhör butiken ska butiken endast använda miljömärkta kemiska produkter.
- Kemiska produkter som används i syfte att uppfylla lagkrav på livsmedelshygien samt för sanering av virus, mikroorganismer eller skadedjur, exempelvis desinfektionsmedel, är undantagna från kravet.
- Kemiska produkter som krävs för att uppfylla garantikrav för maskiner eller annan teknisk utrustning är undantagna från kravet.

6.2 Utvärdering för minskad risk från kemiska produkter

- 6.2.1** Licenstagaren ska årligen sammanställa:⁸
- Information om samtliga kemiska produkter som köpts in för butikens drift, exempelvis rengöringsmedel, golvvård och medel för livsmedelshygien och sanering. Sammanställningen ska innehålla produktens namn, leverantör, tillverkare, inköpt volym, miljömärkning, eventuella klassificeringar av produkten, samt om produkten omfattas av undantag från 6.1.3.
 - En utvärdering av om produkter som omfattas av undantag från 6.1.3 kan ersättas med i första hand en miljömärkt produkt och i andra hand med en produkt med klassificeringar som innebär en lägre risk för människor och miljö än befintlig produkt. Bedömningen av varför en klassificering utgör en lägre risk ska motiveras. Om slutsatsen blir att produkten inte kan ersättas med en produkt av lägre risk ska även detta motiveras.

För centralstyrda butiker ska informationen sammanställas centralt.

6.3 Material i kontakt med livsmedel

- 6.3.1** Vid paketering av livsmedel för försäljning och egen förvaring ska butiken endast använda miljömärkt plastfilm eller miljömärkta fettäta papper.
- 6.3.2** Butiken ska endast erbjuda miljömärkta engångsartiklar för mat och dryck som säljs i förbutik och delidisk, exempelvis take-awayförpackningar, servetter och muggar.

6.4 Pappersprodukter

- 6.4.1** I personalutrymmen ska butiken endast använda miljömärkt toalettpapper, hushållspapper och pappershanddukar eller annan pappersprodukt som används för att torka händer efter handtvätt.

⁸ **Motivering till kravet:** Genom att årligen kartlägga och utvärdera de kemiska produkter som används i butikens lokaler arbetar butiken systematisk med att minska riskerna för personal att utsättas för farliga kemikalier. Detta systematiska arbetssätt syftar till att säkerställa att butiken väljer produkter med lägst risk för människor och miljö och att användningen av produkter som innebär risker alltid är tydligt motiverad. Sammantaget ger detta butiken verktyg att arbeta proaktivt för en giftfri miljö.

- 6.4.2** Utskrifter som kassakvitton, nummerlappar, prisetiketter för lösviktsvaror och liknande får inte innehålla avsiktligt tillsatta bisfenoler.

Verifieras med leverantörsintyg.

6.5 Livsmedel i personalutrymmen

- 6.5.1** I personalutrymmen ska butiken använda livsmedel som närmar sig utgångsdatum eller har trasiga förpackningar för att minska butikens matsvinn. När sådana inte finns ska följande användas:

- Kaffe som är ekologiskt och Fairtrade-märkt
- Te som är ekologiskt och Fairtrade-märkt
- Chokladdryckspulver som är ekologiskt och Fairtrade-märkt
- Mjölk som är KRAV-märkt
- Mjölkpulver i kaffemaskin som är ekologiskt
- Socker som är ekologiskt och/eller Fairtrade-märkt

Provprodukter är undantagna ovanstående krav. Om 75% av butikerna i en kedja är märkta med Bra Miljöval gäller kraven även i kedjans huvudkontor.

7 Energi

7.1 Elens ursprung

- 7.1.1** All el som butiken använder ska vara märkt med Bra Miljöval eller vara 100 % el från solenergi. Butiken väljer själva vilket elbolag/elmäklare de vill använda. Om el ingår i hyresavtalet eller om butiken av andra anledningar inte har rådighet över sitt elavtal, ska butiken köpa ursprungsgaranti från Bra Miljöval-godkänd produktionsanläggning motsvarande butikens årliga elanvändning.
- 7.1.2** Om 75% av butikerna inom en kedja (centralstyrd eller inte) är märkta med Bra Miljöval ska kedjans huvudkontor använda el märkt med Bra Miljöval eller vara 100% el från solenergi. Om el ingår i hyresavtalet eller om huvudkontoret av andra anledningar inte har rådighet över sitt elavtal, ska huvudkontoret köpa ursprungsgaranti från Bra Miljöval-godkänd produktionsanläggning motsvarande verksamhetens årliga elanvändning.

7.2 Redovisning och minskning av energianvändning

- 7.2.1** Butiken ska vid ansökan ange ett nyckeltal för uppföljning av sin energianvändning:

- Total energianvändning [kWh per år]
- Energianvändning per totalyta per år [kWh per m² per år]
- Normalårskorrigerad energianvändning, antingen totalt eller per totalyta [kWh per år] / [kWh per m² per år]

Om butiken vill använda ett annat nyckeltal ska detta godkännas av Naturskyddsföreningen.

Butiken ska årligen redovisa

- Total energianvändning [kWh per år] och hur stor del som utgörs av el respektive värme.
- Energianvändning enligt valt nyckeltal.

För butiker i en kedja där alla butiker är märkta med Bra Miljöval ska energianvändningen redovisas enligt samma nyckeltal.

- 7.2.2** Butiken ska minska sin energianvändning över tre år (med ansökningsåret som basår inför den första treårsperioden) utifrån det nyckeltal de valt för uppföljning i 7.2.

För butiker i en kedja där alla butiker är märkta med Bra Miljöval kan uppföljningen ske utifrån ett snitt av alla butiker.

Följande text och lista kommer finnas i ett praxisdokument som bifogas färdiga kriterier och syftar till att vid behov tydliggöra hur vissa kriterier ska tolkas och vad som händer om de inte kan uppnås. Vi vill inkludera listan i remissen för att få input på de föreslagna åtgärderna.

När en butik har genomfört relevanta energieffektiveringsåtgärder kan det vara svårt att fortsätta att minska energianvändningen. Butiken har då möjlighet att ansöka om dispens från kravet förutsatt att energianvändningen inte ökar samt att butiken har genomfört samtliga av nedan beskrivna energieffektiviseringsåtgärder. Bra Miljöval tar i beslutet hänsyn till hur stor rådighet butiken har över sina lokaler.

- *Samtliga frysar och kylar ska alltid vara täckta med dörr eller lock. Deli-diskar är undantagna men ska täckas nattetid.*
- *Ventilation och uppvärmning ska vara optimerad efter det verkliga behovet i fastigheten, exempelvis genom automatisk tidsstyrd ventilation.*
- *Samtliga ljuskällor i butik, lagerutrymme och i personalutrymme är utbytt till LED.*
- *All belysnings släcks nattetid.*
- *Behovsstyrd belysning i alla utrymmen som inte används kontinuerligt, såsom personalutrymme och toaletter.*
- *Butiken har konverterat till 100% naturliga köldmedier.*
- *Butiken har ett fungerande system för värmeåtervinning från köldmedia, där överskottsvärme exporteras för att värma upp andra delar av fastigheten.*
- *Butiken har ett system för värmeåtervinning i ventilationen.*
- *Om butikens kundentré ligger mot gatan har butiken säkerställt att entrén minimerar värmeläckage, exempelvis genom användning av varmluftsridå.*
- *Butiken har säkerställt att fönsterytor inte bidrar till onödig värme och/eller kyla i butiken exempelvis genom att använda markiser eller persienner.*

7.3 Köldmedier i kylanläggningar

- 7.3.1** Senast 2030 ska butikens kylanläggningar innehålla enbart [naturliga köldmedier](#), vilket innebär en total utfasning av f-gaser. Under utfasningen tillåts endast naturliga köldmedier vid nyinstallation och befintliga köldmedier med f-gaser ska ersättas med naturliga köldmedier. Under utfasningen ska butiken årligen redovisa hur många kylanläggningar med f-gaser som återstår. Kylanläggningar i varuleveransbilar omfattas inte av kravet.

8 Transport

8.1 Varutransporter

- 8.1.1 Information om förbud mot tomgångskörning ska finnas vid lastkajen.
- 8.1.2 Om butiken erbjuder hemleveranser ska fordonen drivas med [förnybart drivmedel](#). Om butiken erbjuder hemleveranser med elfordon så ska fordonet drivas med el märkt med Bra Miljöval. Om butiken inte har rådighet över valet av fordonens el, ska butiken köpa ursprungsgaranti från Bra Miljöval-godkänd produktionsanläggning motsvarande fordonens elförbrukning. Om hemleveranser sker med underleverantör gäller kravet även dessa. I fall då butiken saknar statistik avseende andel eldrivna leveranser kan butiken be leverantören om en uppskattning och teckna tilläggsavtal utifrån det underlaget.

8.2 Kundens väg till butiken

- 8.2.1 Cykelparkering, med möjlighet att låsa fast cykeln, ska finnas i anslutning till butikens entré. Kravet gäller endast om butiken har rådighet över marken i anslutning till butiken.
- 8.2.2 På butikens hemsida ska det finnas namn på närmaste hållplats/-er för kollektivtrafik.
- 8.2.3 Licenstagaren ska inte ha aktiviteter som uppmuntrar till bilkörning, så som information om gratis parkering i någon kommunikationskanal, exempelvis reklamblad, hemsida eller sociala medier.

9 Avfall

9.1 Redovisning och minskning av avfallsmängd

- 9.1.1** Butiken ska årligen rapportera mängden [restavfall](#) [ton] samt total mängd avfall [ton].
- 9.1.2** Butiken ska minska mängden restavfall i relation till ekonomisk omsättning [ton per miljon SEK] över tre år (med ansökningsåret som basår inför den första treårsperioden).

9.2 Källsortering

- 9.2.1** Dispenser från att följa lagkrav på källsortering av förpackningar samt separering av förpackningar från sitt innehåll får ej förekomma.⁹
- 9.2.2** I, eller i anslutning till, personalens lunchrum ska det finnas möjlighet att sortera:
- Färgat glas
 - Ofärgat glas
 - Hårdplast
 - Metall
 - Organiskt avfall
 - Pappersförpackningar
- 9.2.3** I förbutiken ska kunden ha möjlighet att källsortera pant och glas. Butiken ansvarar för att avfallet slutsorteras korrekt.
- 9.2.4** All källsortering ska vara tydligt skyltad.
- 9.2.5** Butiken ska ha en rutin för att säkerställa att ny personal introduceras till källsorteringen.

9.3 Matsvinn

- 9.3.1** Butiken ska årligen redovisa sitt [livsmedelsavfall](#) i ton.
- 9.3.2** Butiken ska ha en handlingsplan som syftar till minskat [matsvinn](#). Handlingsplanen ska innehålla en återkommande översyn av rutiner som syftar till att säkerställa en obruten kyl- och fryskedja samt riktade åtgärder mot särskilt svindrabbade produkter.

⁹ **Motivering till kravet:** Enligt uppdaterad lagstiftning: Avfallsförordning (2020:614) 3 kap, Förordning (2022:1274) om producentansvar för förpackningar 7 kap, ska alla verksamheter sortera sitt avfall och även separera innehållet från förpackningen. Bra Miljöval har sedan lång tid tillbaka ställt krav på licensierade butiker att sortera sitt förpackningsavfall men eftersom detta nu är lag kan vi plocka bort dessa kriterier. Vi vill dock säkerställa att en Bra Miljöval-märkt butik följer lagstiftningen och tillåter därför inga dispenser från lagkraven.

- 9.3.3** Butiken ska donera en del av sitt matsvinn till matbanker och ska upprätta ett avtal med mottagare av donerad mat. Detta avtal ska uppdateras varje år efter att samarbetet har utvärderats av båda parter.¹⁰

¹⁰ **Motivering till kravet:** Under de senaste åren har donationer från dagligvaruhandeln till sociala butiker och matbanker ökat kraftigt och många butiker donerar på rutin. Faktumet att sociala butiker och matbanker ofta används för arbetsträning är en motivering av detta krav som ger båda parter möjlighet att påverka samarbetet. En annan tanke bakom kravet är att mottagaren av donationen ska kunna ge önskemål om vad donationen innehåller och i vilket skick de kan ta emot det. Detta minskar att svinn uppkommer i senare led. IVL har tagit fram vägledning för samarbete mellan livsmedelsbutiker och mottagare av donationer: [Handbok för donationer av livsmedel, del 1](#)

Bra Miljöval är en oberoende miljömärkning som bedrivs av Sveriges största miljöorganisation Naturskyddsföreningen med över 200 000 medlemmar. Bra Miljöval startade 1990 och märkningen bygger på två grundidéer: att naturresurser måste sparas samt att den biologiska mångfalden och människans hälsa inte får hotas. Våra kriterier för licenstagarna är strikta och under ständig utveckling. Produkter och tjänster som bär märkningen Bra Miljöval måste därför utvecklas kontinuerligt för att bli skonsammare för hälsan och miljön.

www.bramiljoval.se

Naturskyddsföreningen
Box 4625, 116 91 Stockholm

Tel 08-702 65 00

Bra Miljöval